

«Компаративний підхід
має дедалі більше
визначати методика
викладання літератури»

Жанна Клименко

Ефективність введення в шкільну практику елементів компаративістики забезпечується системною роботою.

Напрями роботи:

- ❖ Вивчення внутрішньолітературних зв'язків.
- ❖ Розкриття контактних і генетичних зв'язків різних літератур.
- ❖ Формування уявлення учнів про типологічні подібності.
- ❖ Висвітлення міжмистецьких контактів.

Принципи використання елементів компаративістики:

- ▶ Надання більшої ваги формуванню уявлення учнів про міжлітературні зв'язки, їх важливу роль у світовому літературному процесі (*важливо, щоб учні усвідомили, що розвиток будь-якої національної літератури можливий лише за умови зближення з іншими культурами*).
- ▶ Репрезентативність матеріалу (*пропоную найяскравіші факти, які ілюструють різні види міжлітературної і міжмистецької взаємодії*).
- ▶ Пріоритетність вивчення українсько-зарубіжних зв'язків (*сприяє розширенню знань учнів про Україну, про ставлення до неї з боку того чи іншого народу, про явища зарубіжної літератури, які позначилися на духовному поступі нашого народу і навпаки*).
- ▶ Спрямовання роботи на формування уявлення учнів про загальнолюдське і національне в літературі.

Підготовчі роботи до використання прийому порівняння:

- ▶ Опрацювання критичних матеріалів(висловлювань, уривків статей) про міжлітературні і міжмистецькі зв'язки. *Наприклад, провести бесіду за статтями І. Франка «Інтернаціоналізм і націоналізм у сучасних літературах», «Із секретів поетичної творчості».*
- ▶ Підготовка повідомлень про особисті контакти письменників, рецепцію традиційних образів і сюжетів в українському і зарубіжному письменствах. *Як приклад, при вивченні теми «М. Булгаков. «Майстер і Маргарита» розширюю завдання - підготувати повідомлення на тему «Світова Фаустіана».*
- ▶ Добір фактичного матеріалу для зіставлення. *Наприклад, дібрати поетичні твори на тему «Образ Гамлета у світовій літературі».*

Види робіт, які репрезентують прийом порівняння творів:

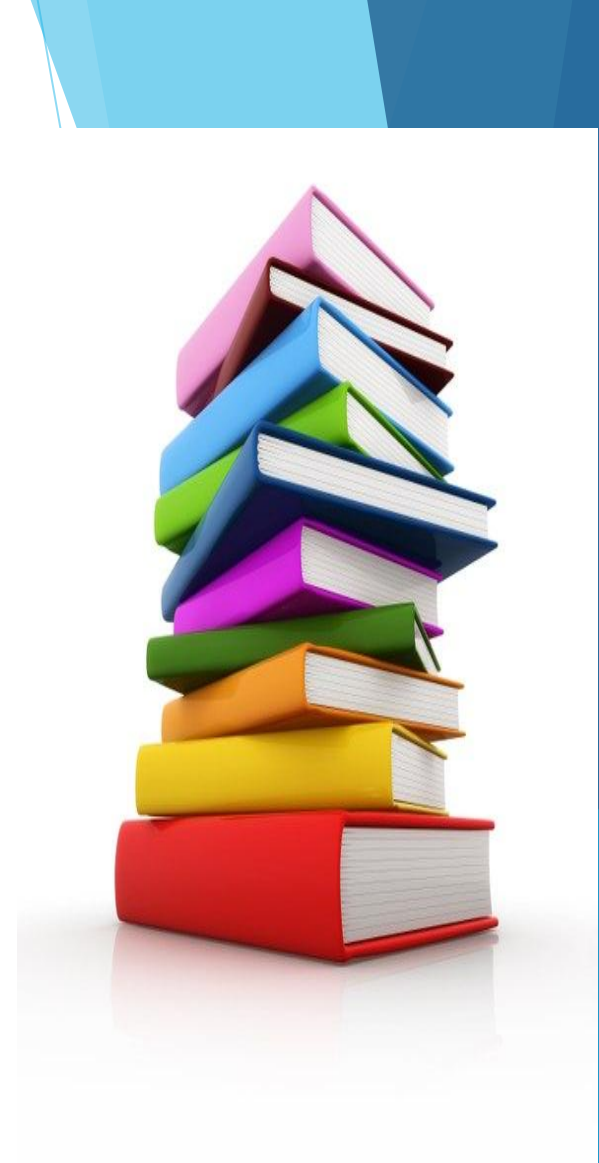
- ▶ **Аргументація фактів генетичних зв'язків.** Учням пропонується довести, що розглядуваний твір генетично пов'язаний з іншим, пояснити, який вид контактів має місце.
- ▶ **Використання елементів компаративного аналізу:**
 - порівняльний аналіз оригіналу і перекладу, переказу чи переспіву, кількох перекладів;
 - порівняння різнонаціональних явищ на рівні їх походження;
 - розгляд творчих зв'язків між письменниками різних літератур;
 - аналіз творів одного напрямку, течії, а також різних національних літератур;
 - вивчення творів, близьких за темою, ідеєю, сюжетом, проблематикою, образами, особливостями поетики.
- **Підготовка проектів, які включають укладання бібліографічного довідника на тему, написання науково-дослідницьких робіт порівняльного характеру.**

Компаративне прочитання новели «Верхи на кадобі» Ф. Кафки і В. Стефаника «Діти»

▶ Хід уроку

- ▶ Перевірка випереджального завдання: зміст новел, запропонованих для аналізу, душевні тривоги та переживання митців, які написали ці твори.
- ▶ Групова робота над узагальненням біографічних даних про письменників.
- ▶ Аналіз новел за схемами: а) короткий зміст твору; б) метафоричність мови; в) гротеск, асоціативність та символічність окремих образів.
- ▶ Робота в групах. Узагальнення та систематизація: у вигляді тез записати спільні риси творчості письменників.
- ▶ Постановка проблемного запитання: до якої течії модернізму належать проаналізовані новели?

«Мозковий штурм»: складання таблиці

«Тарас Бульба»	«Захар Беркут»
<u>Тема</u>	
Зображення історичних подій XV - XVII ст. в Україні, побуту, звичаїв Запорозької Січі.	Змалювання боротьби у XIII ст. волелюбного народу Руської землі з монголо-татарською навалою за свободу Батьківщини.
<u>Ідея</u>	
Уславлення військового товариства, звеличення подвигу, патріотизму, відданості ідеї захисту рідної землі.	Звеличення мужності, патріотизму, винахідливості, рішучості. Вміння долати перешкоди, боротися з труднощами.
<u>Жанр: історична повість</u>	
<u>Проблематика: спільна</u>	
<ul style="list-style-type: none">Захист рідної землі; моральний єдність, згуртованість народу<ul style="list-style-type: none">самопожертва,	<ul style="list-style-type: none">вибір;- запорука перемоги; кохання;вірність; стосунки батьків і дітей.

Постановка проблемної ситуації за оповіданнями Ф. Достоєвського «Хлопчик у Христа на ялинці» та Марка Черемшини «Сльоза»

- ▶ Діти напередодні Різдва мріють про тепло, радість, ялинку. Їхні щирі серця відкриті для доброти, людяності. А чи готовий світ прийняти їх такими? Якою постала перед дітьми реальність?
- ▶ Що відбулося з обома героями в місті?
- ▶ Які картини ввижалися дітям перед замерзанням?
- ▶ Хто прийшов їм на допомогу?

Кола Венна (зіставлення героїв оповідань Г. Сенкевича «Янко-музикант» та А. Чехова «Ванька»)

▶ Янко

Слабкий,
хворобливий;
ріс з мамою;
простакуватий;
талановитий;
не знає свят;
мріє про
справжню скрипку

Спільне

Діти,
однолітки
бідні,
нещасливі,
люблять
музику, добрі,
терплячі,
беззахисні,
позбавлені
дитинства

Ванька

Лякливий,
обережний;
до служби жив з
дідусем;
учень чоботаря;
сумує за
новорічним
святком;
мріє
повернутися
додому

Інформаційні картки до уроку компаративного аналізу за повістями Діккенса і Гоголя

► Картка 1

- Різдвяний пудинг готується за місяць до свята, щоб «настоявся». Колись це була звичайна каша, яка називалася «сливовою».
- Вівсяна крупа вариться на м'ясному бульйоні, потім до неї додаються хлібні крихти, родзинки, чорнослив, мед і мигдаль.
- Різдвяний хліб пекли за спеціальними рецептами, прикрашали ритуальними візерунками і зеленню.

► Картка 2

- Кутю готують із пшениці (вона врятувала життя Ісусу Христу) – символу вічного життя і достатку, родзинок – символу воскресіння(вони мають наповнитися і знову стати соковитими гронами) і меду – символу небесних солодоців.

Метод «Незакінчене речення» при визначенні позиції та ставлення до цінностей героїв Гобсека та Герасима Калитки

- ▶ За гроші можна купити годинник, але не ... (*час*)
- ▶ За гроші можна купити ліки, але не ... (*здоров'я*)
- ▶ За гроші можна купити книжку, але не ... (*знання*)
- ▶ За гроші можна купити ліжко, але не ... (*сон*)
- ▶ За гроші можна купити посаду, але не ... (*повагу*)

Регіональне краєзнавство як засіб компаративістики

► Традиційні запитання:

українське коріння зарубіжних письменників;

зацікавленість зарубіжних письменників українською історією та культурою;

українські мотиви і тематика у творчості зарубіжних письменників;

використання українських фольклорних і літературних традицій у творчості зарубіжних митців;

творчі контакти зарубіжних митців із діячами української культури тощо

